

**NOVA
UNIVERZA**

DIGNITAS

Revija za človekove pravice

Slovenian journal of human rights

ISSN 1408-9653

Varstvo rjavega medveda v slovenskem ustavnem redu
Jernej Letnar Čerňič

Article information:

To cite this document:

Letnar Čerňič, J. (2018). Varstvo rjavega medveda v slovenskem ustavnem redu, Dignitas, št. 53/54, str. 366-396.

Permanent link to this document:

<https://doi.org/10.31601/dgnt/53/54-21>

Created on: 07. 12. 2018

To copy this document: publishing@nova-uni.si

For Authors:

Please visit <http://revije.nova-uni.si/> or contact Editors-in-Chief on publishing@nova-uni.si for more information.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© Nova univerza, 2018

**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA SLOVENSKE
IN MEDNARODNE ŠTUDIJE

**NOVA
UNIVERZA**

EVROPSKA PRAVNA
FAKULTETA

**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA DRŽAVNE
IN EVROPSKE ŠTUDIJE

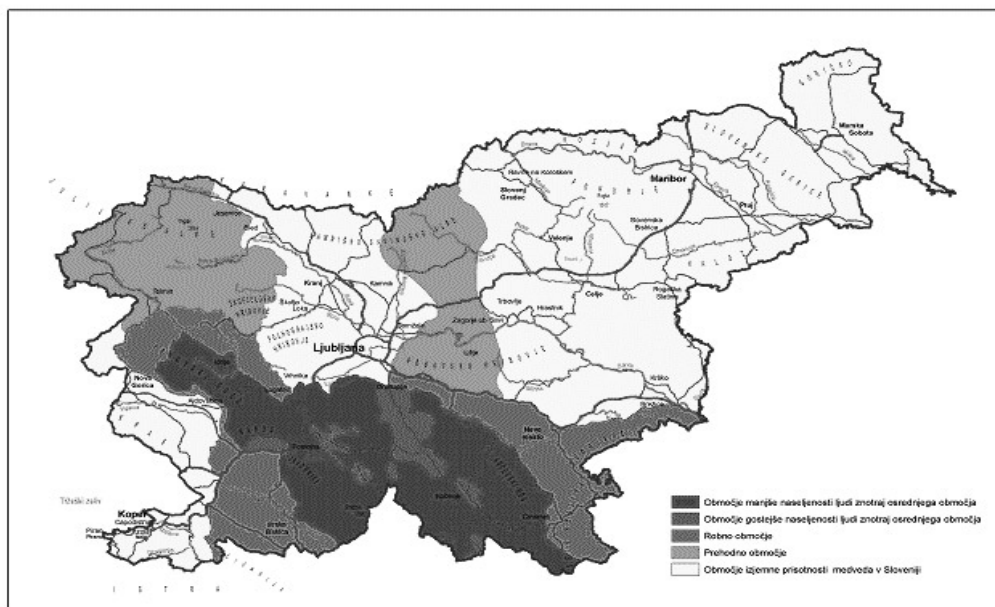
Varstvo rjavega medveda v slovenskem ustavnem redu

Jernej Letnar Čerňič

1. Uvod

Slovenski prostor občasno vznemiri takšna ali drugačna prigoda z rjavim medvedom. Vsaj nekajkrat letno lahko beremo, kako se je rjavi medved sprehodil do smetnjaka bližnjega naselja ali kako je pobegnil po trku z osebnim avtomobilom. Večina nas naklonjeno spremlja prigode rjavih medvedov, saj nas, če drugega ne, nasmejejo. Našo simpatijo do medvedov je morda še najbolje povzel Srečko Kosovel v drugi in tretji kitici svoje pesmi 'Medvedi in Medvedki': 'In povejte, dragi očka,/kakšni so medvedki?/So res majhni kakor mucke,/so li sladkosnedki?/Če ste videli zares jih,/bi jih s sabo pripeljali,/in z medvedki majhnimi/mi bi se igrali.' Toda tokrat vse ni bilo tako idilično. Sprva je javnost dobrodušno spremljala lanskoletne prigode simpatičnega medvedka Srečka, ki naj bi se iz naravnega okolja prostovoljno zatekel v varstvo kmetije v Podvrhu, kjer so ga sprejeli z odprtimi rokami. Ko pa naj bi državni inšpektorji po poročanju medijev medvedka želeli celo usmrtiti, se je javno mnenje izrazilo obrnilo v prid Srečku. Po drugi verziji dogodkov, ki jo ponujajo na inšpektoratu za okolje in prostor, pa naj bi Srečka nekdo nezakonito ujel. Kakorkoli že, medvedka so inšpektorji kasneje prisilno odvzeli ter ga namestili v zavetišče v Muti, od koder so ga neznanci zopet spusti na prostost. Po dobrem tednu dni na prostosti pa naj bi Srečka znova našli ter ga vrnili v zavetišče na Muto, od koder naj bi ga poslali v romunsko zatočišče. V Sloveniji se upravičeno radi pohvalimo z neokrnjeno naravo, kjer prebivajo mnoge živalske in rastlinske vrste. Še bolj smo ponosni, da pri nas živi ena največjih populacij rjavih medvedov na evropskem kontinentu. Medvede celo izvažamo v druge evropske države, kjer jih lahko preštejejo na prste ene roke. Medvedi tvorijo navsezadnje enega od simbolov slovenstva.

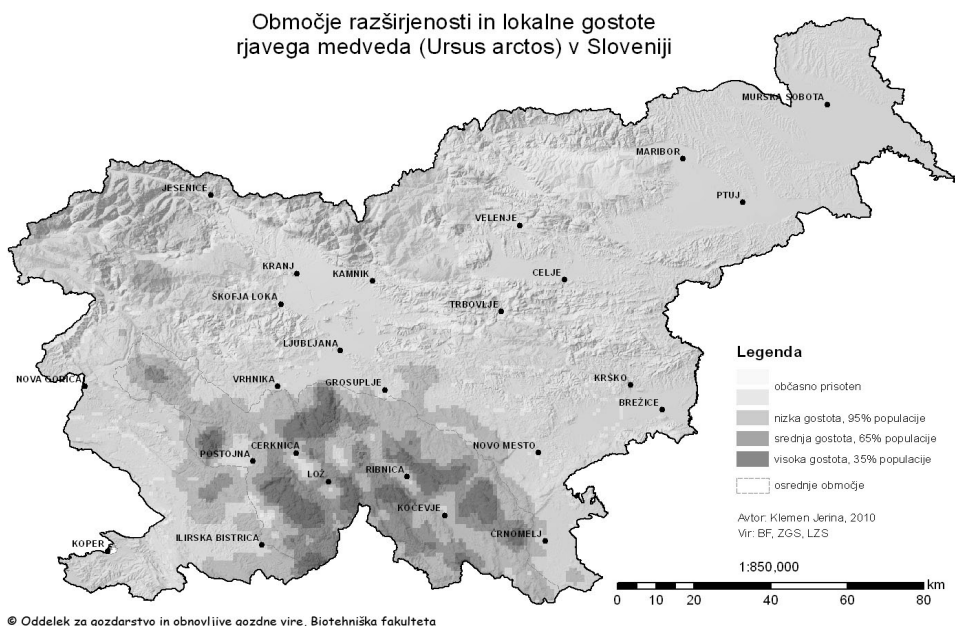
Naša država naj bi bila torej znana kot medvedom prijazna država. Strokovnjaki ocenjujejo, da trenutno na Slovenskem živi od štiri- do petdeset do sedemsto rjavih medvedov.¹ Število je vsekakor visoko, če upoštevamo, da jih je na Slovenskem na začetku prejšnjega stoletja živelo le nekaj deset.

Vir: Strategija upravljanja z rjavim medvedom (*Ursus arctos*) v Sloveniji, 2002.

¹ Klemen Jerina, Miha Krofel, Monitoring odvzema rjavega medveda iz narave v Sloveniji na osnovi starosti določene s pomočjo brušenja zob za obdobje 2007–2010, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Večna pot 83, 1000 Ljubljana, Ljubljana, 30. Januar 2012.

Najnovejše območje razširjenosti rjavega medveda izhaja iz spodnje karte:

Vir: http://www.medvedi.si/index.php?option=com_content&view=article&id=125:karta-razirejnosti-medvedov&catid=1:zadnje-novice&Itemid=56.

Rjavi medved sodi med najpomembnejše vrednote slovenskega naravnega bogastva, ki poosebljajo njegovo raznolikost in trajnost. Prispevek analizira upravljanje z rjavim medvedom z vidika načela sorazmernosti, kot se je razvilo v slovenskem ustavnem redu. Strategija upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji iz leta 2002 daje medvedu poseben pomen in določa, da 'medvedu, kot drugim prosto živečim rastlinskim in živalskim vrstam na ozemlju Slovenije iz ekoloških in etičnih razlogov pripada pravica do življenja. Velike zveri, med katere sodi medved, so pomembna sestavina biotske raznovrstnosti – same po sebi in zaradi vloge, ki jo imajo v vrhu prehranjevalne piramide. Rjavi medved je živalska vrsta, ki potrebuje obsežen življenjski prostor in živi tudi na prostoru, kjer živijo ljudje. Prostora, kjer človek ni prisoten, skorajda ni. Medvedov plen so lahko tudi domače živali, potencialno je lahko nevaren človeku. Varovanje in ohranitev medveda sta zato

možna le ob sožitju s človekom in zagotovitvijo ukrepov, ki to omogočajo^{1,2}

Strategija upravljanja določa, da je 'odvzem določenega števila medvedov v Sloveniji ... nujnost, ki omogoča ohranjati medveda v prosti naravi v sožitju s človekom. Vsi posegi v populacijo medvedov z odstrelom so načrtovani, strokovno utemeljeni in nadzorovani. Zato lahko trdimo, da je upravljanje s populacijo medveda v Sloveniji odgovorno in strokovno utemeljeno. To potrjujejo tudi dejstva v naravi, kot je zlasti številčna in vitalna populacija medveda v prosti naravi, njeno širjenje na obrobne površine osrednjega območja in prehajanje medvedov v sosednje alpske države.'³ Strategija opredeljuje odvzem kot 'odstrel določenega števila medvedov z namenom omogočanja sožitja s človekom, tako da se vzdržuje populacijska gostota, primerna danostim življenjskega prostora, ob upoštevanju rabe in dejavnosti človeka; izjemen odstrel medvedov, ki neposredno ogrožajo človeka in njegovo premoženje; odlov živih medvedov za naselitev v naravo ali preselitev na drugo mesto v naravi; odlov osamelih mladičev ali poškodovanih medvedov; izguba zaradi povoza ali drugega razloga pogina.'⁴ Strategija tako razlikuje med petimi načini odstrela medveda. Odstrel določenega števila medvedov z namenom omogočanja sožitja s človekom lahko označimo kot redni odstrel, ki se izvaja vsakoletno med 1. oktobrom in 30. aprilom. Preostali načini odstrela medveda sodijo med izredne, saj se izvajajo zaradi izrednih dogodkov, kot so: izjemen odstrel medvedov, ki neposredno ogrožajo človeka in njegovo premoženje; odlov živih medvedov za naselitev v naravo ali preselitev na drugo mesto v naravi; odlov osamelih mladičev ali poškodovanih medvedov ter izguba zaradi povoza ali drugega razloga pogina.

Strategija pa glede odvzema in razporeditve določa, da sta 'obseg in razporeditev odvzema medvedov iz narave skladna z namenom opredelitve območij, in sicer sta takšna, da se v osrednjem območju ohranja vitalna populacija medveda in hkrati omogoča sožitje s človekom, v robnem območju preprečuje širjenje medveda iz osrednjega območja v druge dele Slovenije, v prehodnem območju omogoča posameznim medvedom prehod proti Alpam, če bo dosežen sporazum z Avstrijo in Italijo in v območju izje-

² Strategija upravljanja z medvedom v Sloveniji, 2002, str. 4–5.

³ Prav tam. 16–17.

⁴ Prav tam. 17.

mne prisotnosti medveda posameznim živalim omogoči začasno navzočnost.⁵

Po kratkem uvodu v drugem delu ugotovljamo pomen narodnega bogastva v slovenskem ustavnem redu. V tretjem delu preučujemo normativno varstvo rjavega medveda, ki ga potem tudi analiziramo. V četrtem delu analiziramo upravičenost odstrela rjavega medveda v letih 2010–2012. Posebna pozornost je namenjena analizi odstrela z vidika načela sorazmernosti. Peti del obsega pogled v uveljavljanje pravic rjavih medvedov. V zaključku ugotovljamo, ali je vsakoletni ostrel rjavih medvedov upravičen z vidika načela sorazmernosti in ali je sprejemljivo, da ima Zavod za gozdove RS monopol nad izdelavo strokovnih mnenj o odstrelu osebkov rjavega medveda. V naslednjem oddelku naprej obravnavamo temeljna načela varstva naravne in kulturne dediščine, ki predstavljajo temelj za varovanje rjavega medveda v slovenskem ustavnem redu.

2. Varstvo naravne in kulturne dediščine

Ustava v 73. členu določa, da je vsakdo dolžan v skladu z zakonom varovati naravne znamenitosti in redkosti ter kulturne spomenike.⁶ Država in lokalne skupnosti skrbijo za ohranjanje naravne in kulturne dediščine. Določba uresničuje 5. člen, ki *inter alia* določa, da država skrbi za ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine. Predstavlja temeljno ustavnopravno podlago za varovanje naravnih znamenitosti in je pri tem neposredno povezana in prepletena s pravico do zdravega življenjskega okolja. Določba varuje naravne znamenitosti in redkosti ter kulturne spomenike, ki pogojujejo uresničevanje pravice do zdravega življenjskega okolja in nedotakljivosti človekovega življenja. Poudarja vrednote varovanja naravne in biotske raznovrstnosti ter kulturne dediščine, ki jih mora država zagotavljati in varovati. Določba ne varuje naravne in kulturne dediščine le na normativni ravni, ampak tudi na simbolni, saj sta naravna in kulturna dediščina eni izmed najpomembnejših vrednot slovenstva in slovenske narodne identitete. Določba o varovanju naravne in kulturne dediščine ne obsega pravice negativnega, ampak le pravico pozitivnega statusa. Država mora aktivno ustvarjati pogoje za varovanje naravnih

⁵ Prav tam. 19.

⁶ Ustava Republike Slovenije, Ur. l. 33/91.

znamenitosti in redkosti ter kulturne spomenike. Država ima obveznost spoštovati, varovati in uresničevati vsa načela naravne in kulturne dediščine.⁷ To ne pomeni le prizadevanja, ampak obveznost, ki prinaša rezultat. Ustavnopravno jedro oziroma minimalna obveznost države glede varovanja naravne in kulturne dediščine je, da ne onemogoča varovanja naravne in kulturne dediščine ter da sprejme vsaj minimalne normativne standarde za njuno varovanje. Ustavno sodišče RS je v zadevi *U-I-327/04* z dne 9. 12. 2004 zapisalo, da:

»12. Ustava v prvem odstavku 5. člena določa, da država na svojem ozemlju skrbi za ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine. Država je zato zavezana k proaktivnemu delovanju za izpolnitev svoje pozitivne obveznosti. Obveznosti tega varstva so konkretizirane v 73. členu. Nanašajo se na posameznika, na državo ter na lokalne skupnosti in jih je treba razlagati široko. S tem je že Ustava določila obstoj javnega interesa za ohranjanje in varstvo naravne in kulturne dediščine. Obseg in način uresničevanja javnega interesa pa kot izvršitev teh ustavnih obveznosti določajo zakoni, med njimi tudi ZON. Z lastnjenjem naravnih znamenitosti v korist države je ZON zasledoval javni interes primerne varovanja posebej pomembnih naravnih znamenitosti, upošteva tudi direktive EU. Glede na to je za naravne znamenitosti v družbeni lastnini, upoštevajoč zgoraj omenjeno stališče US glede preoblikovanja upravičenj na družbeni lastnini v primeru dobrin pod posebnim ustavnim varstvom, ustavno dopustno urediti poseben način lastninjenja tudi tako, da te preidejo v last države.«⁸

⁷OdlUS XVI, 80, U-I-318/06, Ur. l. 76/06, Ur. l. 105/07. »7. Vpis v register dediščine in akt o razglasitvi spomenika sta ukrepa, s katerima se sicer zagotavlja varstvo dediščine, vendar medsebojno nista primerljiva. Vpis v register je namenjen varovanju javnih koristi v zvezi z varstvom dediščine, torej njeni identifikaciji in njenemu upoštevanju pri planiranju v prostoru in pri konkretnih posegih v prostor, torej pri gradnji. Razglasitev za spomenik pa ima predvsem namen na strokovnih podlagah določiti način in ukrepe varovanja konkretnega predmeta kulturne dediščine, torej varstveni režim. Zato je zmotno mnenje Občine, da vpis nepremičnine v register dediščine pomeni temelj za razbremenitev Občine glede varstva kulturnih spomenikov, ki jih je razglasila kot spomenike lokalnega pomena.«

»8. Ustavno sodišče je v podobnem primeru opustitve varovanja zavarovane dobrine lokalnega pomena (sicer naravne dediščine) brez pozitivnega mnenja zavoda, pristojnega za varstvo naravne in kulturne dediščine, že zavzelo stališče, da mnenje občine, da gre za naravno znamenitost državnega in ne lokalnega pomena, ne more biti podlaga za prenehanje zakonito uvedenih varstvenih ukrepov oziroma za njihovo bistveno zmanjšanje, saj je uveljavitev takega odloka v nasprotju s 73. členom (U-I-81/93, Ur. l. 32/94 in OdlUS III, 53).«

⁸U-I-327/04 z dne 9. 12. 2004, 12. odstavek. V primerljivi zadevi je US zapisalo, »15. Razglasitev določene nepremičnine za varovano naravno vrednoto v skladu z ZON je konkretiziran izraz javne koristi. Pomeni uresničevanje ustavnih in zakonskih obveznosti varovanja naravne dediščine in je strokovno

Normativno varstvo naravne in kulturne dediščine sistemsko urejata Zakon o ohranjanju narave (ZON-UPB2)⁹ in Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1).¹⁰ ZON-UPB2 opredeljuje naravno dediščino kot naravno vrednoto, ki vključuje geološke pojave, minerale in fosile ter njihova nahajališča, površinske in podzemne kraške pojave, podzemne jame, soteske in druge geomorfološke pojave, ledenike in vse oblike ledeniškega delovanja, izvire, slapove, brzice, jezera, barja, potoke in reke z obrežji, morsko obalo, rastlinske in živalske vrste, njihova izjemna živa bitja in življenjski prostor, ekosisteme, krajino in oblikovano naravo.¹¹ ZON-UPB2 vsebuje ukrepe ohranjanja raznovrstnosti živih organizmov in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave.¹² ZON-UPB2 pojasnjuje ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti kot ukrepe, s katerimi se ureja varstvo prostoživečih rastlinskih in živalskih vrst, vključno z njihovim genskim materialom in habitatami ter ekosistemi, omogoča trajnostno rabo sestavin biotske raznovrstnosti in zagotavlja ohranjanje naravnega ravnovesja. Pravni subjekti morajo prispevati k ohranjanju biotske raznovrstnosti in varovati naravne vrednote. Varstvo predmetov kulturne dediščine je zelo pomembno za (o)krepitev narodove samobitnosti in samozavesti. ZVKD-1 deli dediščino na materialno in živo dediščino.

ZKVD-1 v prvem odstavku 4. člena določa, da ima vsakdo pravico uporabljati dediščino kot vir informacij in znanja, uživati v njenih vrednotah in prispevati k njeni bogatitvi. Poleg pravic pa vsakdo nosi odgovornost za spoštovanje dediščine drugih, prav tako kakor svoje lastne.¹³ ZKVD-1 v 2. členu izpostavlja, da je varstvo kulturne dediščine v javno korist. Javna korist varstva dediščine se določa v skladu s kulturnim, z vzgojnim, razvojnim, s

vprašanje ter stvar primernosti [3]. US je že ugotovilo, 'da bo dilema, kaj šteti, razglasiti in varovati kot dediščino (naravno ali kulturno) vedno obstajala ter da pri tem ni pomemben le strokovni vidik, saj ima pri tem bolj ali manj izrazljive interese tudi družba in tudi svojo mero pripravljenosti in zmožnosti za fizično varovanje, ohranjanje in dosegljivost' (OdlUS VII, 35, U-I-314/94, Ur. l. 24/98, točka 9 obrazložitve) ter da »16. Ureditvi (režimu) varstva naravne znamenitosti v skladu z aktom o razglasitvi na podlagi zakona se mora prilagoditi tudi izvajanje gospodarske dejavnosti, sicer varstvo naravne znamenitosti ne bi doseglo cilja. Ker Ustava v drugem stavku drugega odstavka 74. člena določa, da se gospodarska dejavnost ne sme izvajati v nasprotju z javno koristjo, so očitki pobudnice o neobstoju javnega interesa in s tem povezanim posegom v svobodno gospodarsko pobudo iz 74. člena očitno neutemeljeni.«

⁹ Zakon o ohranjanju narave, Ur. l. 96/04.

¹⁰ Zakon o varstvu kulturne dediščine, Ur. l. 16/08.

¹¹ Zakon o ohranjanju narave, Ur. l. 96/04, (4) (3). člen.

¹² Prav tam. (1) (1). člen.

¹³ Zakon o varstvu kulturne dediščine, Ur. l. 16/08, 4. (2). člen.

simbolnim in z identifikacijskim pomenom dediščine za državo, pokrajine in občine. Varstvo naravne in kulturne dediščine se pod določenimi pogoji lahko omeji. ZKVD-1 v 4. členu določa, da je pravica do kulturne dediščine lahko omejena le v javno korist in s pravicami drugih.¹⁴ Vsakdo je dolžan ohranjati dediščino v skladu s tem zakonom in z drugimi predpisi. Varstvo naravne dediščine se lahko omeji, če je to potrebno za: odvrnitev neposredne nevarnosti za življenje ali zdravje ljudi in premoženje, reševanje ljudi in premoženja in pri izvajanju nujnih ukrepov obrambe države.¹⁵

3. Analiza normativne ureditve varstva rjavega medveda

Rjavi medved je na Slovenskem zaščiten naravna vrsta. Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah določa temeljne pogoje za varstvo prosto živečih živalskih vrst, vključno z rjavim medvedom.¹⁶ Uredba varuje ogrožene prosto živeče živalske vrste, in predpisuje 'pravila ravnanja, poseben varstven režim ter ukrepe varstva in smernice za ohranitev habitatov živalskih vrst, z namenom ohranitve ugodnega stanja teh vrst.'¹⁷ Zagotavlja tudi varstvo mednarodno varovanih živalskih vrst.¹⁸ Uredba v slovenskem pravnem redu uveljavlja več evropskih direktiv za zavarovanje prostoživečih živalskih vrst.¹⁹

Uredba v prvem odstavku 5. člena določa, da je 'prepovedano zavestno poškodovati, zastrupiti, usmrtiti, odvzeti iz narave, loviti, ujeti ali vznemirjati živali živalskih vrst iz poglavja A priloge 1'. Priloga 1 v poglavje A uvršča tudi rjavega medveda. Rjavi medved je opredeljen kot 'živalska vrsta, ki je domorodna na območju Republike Slovenije in za katero so določeni ukrepi varstva habitatov in

¹⁴ Prav tam. 4. člen.

¹⁵ Zakon o ohranjanju narave, Ur. l. 96/04, 10. člen.

¹⁶ Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07, 32/08 - Odl. US, 96/08, 36/09 in 102/11).

¹⁷ Prav tam. 1 (1). člen.

¹⁸ Prav tam. 1 (2). člen.

¹⁹ Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L št. 206 z dne 22. 7. 1992, str. 7), zadnjič spremenjena z Direktivo Sveta 2006/105/ES z dne 20. novembra 2006 o prilagoditvi direktiv 73/239/EGS, 74/557/EGS in 2002/83/EGS na področju okolja zaradi pristopa Bolgarije in Romunije (UL L št. 363 z dne 20. 12. 2006, str. 368), ter Direktiva 2004/35/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. aprila 2004 o okoljski odgovornosti v zvezi s preprečevanjem in sanacijo okoljske škode (UL L št. 143 z dne 30. 4. 2004, str. 56), zadnjič spremenjena z Direktivo 2006/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. marca 2006 o ravnanju z odpadki iz rudarskih in drugih ekstraktivnih dejavnosti ter o spremembi Direktive 2004/35/ES (UL L št. 102 z dne 11. 4. 2006, str. 15).

smernice za ohranitev ugodnega stanja njihovih habitatov.' Rjavih medvedov ni mogoče zadrževati v ujetništvu.²⁰ Uredba tudi določa, da je 'prepovedano prevažanje, prenašanje, prodaja, zamenjava ali ponujanje za prodajo ali zamenjavo živih ali mrtvih živali živalskih vrst iz priloge 1 te uredbe odvzetih iz narave.'²¹ Ministrstvo, ki je pristojno za ohranjanje narave lahko 'dovoli usmrnitev, odvzem iz narave, ujetje, vznemirjanje, zastрупitev ali poškodovanje živali živalskih vrst iz 5. člena te uredbe, če ni druge možnosti in ta ravnanja ne škodujejo ohranitvi ugodnega stanja populacije, zaradi:

- 'zagotavljanja koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov,
- preprečitve resne škode, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi ter drugem premoženju,
- zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi, vključno z zračno varnostjo, koristnimi posledicami bistvenega pomena za okolje in javnimi koristmi,
- doseljevanja ali ponovnega naseljevanja živali, vključno z gojenjem za namene doseljevanja ali ponovnega naseljevanja, ali
- selektivnega in omejenega ujetja, opremljanja z oznakami ali posega, ki lahko povzroči poškodovanje ali odvzema živali za namene raziskovanja.'²²

Slednji 7. člen uredbe je pravni temelj za odvzem osebkov vrste rjavega medveda iz narave. 7. člen oblikuje pravno podlago za Pravilnik o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave, ki določa pogoje za odvzem rjavega medveda iz narave.²³ Odvzem osebkov rjavega medveda pa ni mogoče opraviti brez predhodnega strokovnega mnenja, ki ga pripravi Zavod Republike Slovenije za gozdove²⁴, pri čemer pisno stališče poda tudi Zavod Republike Slovenije za varstvo narave.²⁵ Strokovno mnenje mora vsebovati: 'stališče do obstoja primerov in pogojev iz prvega odstavka prejšnjega člena, oceno o vplivu poškodovanja, za-

²⁰ Prav tam. 13. člen.

²¹ Prav tam. 14. člen.

²² Prav tam. 7. člen.

²³ Pravilnik o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave, Ur.l. RS, št. 87/2005, Ur.l. RS, št. 17/2006, 21/2007, 36/2007, 23/2008, 32/2008 Odl.US: U-I-386/06-32.

²⁴ Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07, 32/08 - Odl. US, 96/08, 36/09 in 102/11), 8 (4). člen.

²⁵ Prav tam. 8 (5). člen.

strupitve, usmrtitve, odvzema iz narave, ujetja ali vznemirjanja na ohranitev ugodnega stanja populacije; časovna obdobja za poseg, ki lahko povzroči poškodovanje, zastrupitev, usmrtitev, odvzem iz narave, ujetje ali vznemirjanje, ki ohranjajo ugodno stanje populacije in zmanjšujejo pogoje tveganja; geografska območja na katerih se lahko izvede poseg, ki lahko povzroči poškodovanje, zastrupitev, usmrtitev, odvzem iz narave, ujetje ali vznemirjanje, tako da se ohranja ugodno stanje populacije in zmanjšuje pogoje tveganja; dovoljena sredstva oziroma načine za poseg, ki lahko povzroči poškodovanje, zastrupitev, usmrtitev, odvzem iz narave, ujetje ali vznemirjanje, in omejitve njihove uporabe; potrebne nujne ukrepe v zvezi z izvedbo nadzora nad posegom, ki lahko povzroči poškodovanje, zastrupitvijo, usmrtitvijo, odvzemom iz narave, ujetjem ali vznemirjanjem ter; možne pogoje skladno s katerimi se poseg, ki lahko povzroči poškodovanje, zastrupitev, usmrtitev, odvzem iz narave, ujetje ali vznemirjanje lahko izvede, zlasti glede na tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst.’²⁶ 15. člen uredbe pa glede prepovedi ujetništva *lex specialis* določa, da ‘

(1) Ne glede na prepovedi iz prvega in tretjega odstavka 13. člena in 14. člena te uredbe se lahko zadržuje v ujetništvu žive živali ali poseduje mrtve živali, njihove dele ali izdelke iz njih ter strukture ali jih prevaža ali prenaša, v primerih, če so bile:

- odvzete iz narave v skladu tretjim, četrtim in petim odstavkom 6. člena te uredbe,
- odvzete iz narave v skladu s predpisi, ki urejajo dovoljen odvzem živali iz narave na območju Evropske unije,
- uvožene na podlagi dovoljenj in potrdil izdanih v skladu s predpisi, ki urejajo trgovino z živalmi,
- zasežene oziroma odvzete v skladu s predpisi, ki urejajo zaseg ali odvzem, če gre za ravnanja v nasprotju z zakonom, ki ureja ohranjanje narave ali drugimi prepisi, ki urejajo zaseg ali odvzem’.

3. odstavek 15. člen uredbe je bil v letu 2011 spremenjen in sedaj določa, da ‘ne glede na prepovedi iz prejšnjega člena se lahko prodaja, zamenjuje ali ponuja za prodajo ali zamenjavo mrtve

²⁶ Prav tam. 8 (2). člen.

živali vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*), njihove dele ali izdelke iz njih, če so bili odvzeti iz narave na način iz druge alineje prvega odstavka tega člena.²⁷ Slednje pomeni, da se lahko prodaja, zamenjuje ali ponuja za prodajo ali zamenjavo mrtve živali vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*), njihove dele ali izdelke iz njih, če so bili odvzeti iz narave v skladu s predpisi, ki urejajo dovoljen odvzem živali iz narave na območju Evropske unije. Zakaj je bila slednja sprememba potrebna in nujna ostaja nepojasnjeno. Prav tako ni pojasnjeno, kateri so predpisi, ki urejajo dovoljen odvzem živali iz narave na območju Evropske unije, ker je več kot jasno, da v slovenskem pravnem redu odvzem ureja samo zakon o ohranjanju narave in obravnavana uredba, ter na njeni podlagi Pravilnik o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave. Možna razlaga takšne spremembe je, da v ozadju pritiskajo različne lobistične interesne skupine. Je pa takšno razlago zahteval Zavod RS za gozdove, ki utemeljuje, da se 'z vsakoletnim dopustnim odstrelom po Pravilniku konkretnim osebkom odvzame status zavarovane vrste, postanejo divjad, njihovo meso divjačina, ki jo je ... vsekakor dovoljeno na domačem trgu prosto prodajati ...'²⁸

Takšna razlaga je arbitrarna in v neskladju z načelom pravne države, saj z odstrelom osebkom rjavega medveda ne preneha status zavarovane vrste. Zato lahko presodimo, da je 3. odstavek 15. člena Uredbe neustaven in nezakonit, saj omogoča zlorabo osebkov rjavega medveda v komercialne namene. Jasno je, da vsakoletni odstrel rjavega medveda še ne pomeni, da je mogoče z deli mrtvih rjavih medvedov prosto razpolagati. Tudi če v Sibiriji odstranijo zavarovano vrsto sibirskega tigra, to še ne pomeni, da lahko država prosto razpolaga z deli njegovega telesa. Uredba določa tudi možne ukrepe za varstvo habitatov in smernice za ohranitev ugodnega stanja habitatov živalskih vrst ter obveznosti glede spremljanja stanja živalskih in njihovih habitatov.

²⁷ Uredba o dopolnitvi Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah, Uradni list RS, št. 102-4405/2011 z dne 13. 12. 2011, 1. člen.

²⁸ Zavod RS za gozdove, Zahteva za razlago predpisov o odvzemu zveri iz narave, 27. 9. 2011, št. 341-63/2011.

4. Analiza upravičenosti odstrela osebkov rjavega medveda iz narave

Zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov-1) določa, da v slovenskem pravnem redu z medvedi in drugo divjadjo upravlja Republika Slovenija.²⁹ Pri tem se poraja senca dvoma o strokovnosti upravljanja naše države z enim od njenih največjih bogastev. Slednje izhaja ne samo iz lanskoletnega neposrečenega ravnanja z medvedkom Srečkom, temveč tudi iz celotnega ravnanja z rjavim medvedom v Sloveniji. Načrtovani odstrel rjavega medveda v obdobju od 1. oktobra 2010 do 30. aprila 2011 in od 1. oktobra do 31. decembra 2010 je obsegal 75 osebkov rjavega medveda.³⁰ Načrtovani odstrel medvedov v načrtovalskem obdobju od 1. oktobra 2011 do 30. septembra 2012, ki se izvaja v času od 1. oktobra do 31. decembra 2011 in od 1. januarja do 30. aprila 2012 pa je znašal 74 osebkov rjavega medveda.³¹ Glede abstraktnosti in konkretnosti akta je Ustavno sodišče v zadevi U-I-137/04 zapisalo, da je pravilnik o odvzemu osebkov iz narave splošen in abstrakten upravnopravni akt.³²

²⁹ Zakon o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, št. 16/04, 120/06 - Odl. US in 17/08), 1 (3). člen.

³⁰ Pravilnik o odvzemu osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave (Uradni list RS, št. 28/09, 12/10, 76/10 in 76/11)

³¹ Načrtovani odstrel medvedov v načrtovalskem obdobju od 1. oktobra 2011 do 30. septembra 2012, ki se izvaja v času od 1. oktobra do 31. decembra 2011 in od 1. januarja do 30. aprila 2012, Priloga št. 1, Pravilnik o spremembah Pravilnika o odvzemu osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave Uradni list RS, št. 76-3240/2011 z dne 30. 9. 2011

³² U-I-137/04 : '7. Na podlagi 74. člena ZDU-1 so ministri pooblašteni izdajati pravilnike za izvrševanje zakonov in aktov Vlade. Minister izda pravilnik, če tako določa zakon ali uredba ali če oceni, da je izdaja pravilnika za izvrševanje teh predpisov potrebna. Za izdajo pravilnika torej Minister ne potrebuje izrecnega pooblastila, temveč zadostuje vsebinska podlaga v zakonu. Kot izhaja iz prejšnje točke obrazložitve, je Minister za izdajo Pravilnika takšno podlago imel, zato ni utemeljeno zatrjevanje pobudnikov, da bi lahko izdal le posamični akt. Ministrstvo je na enaki pravni podlagi sicer izdalo npr. odločbo, s katero je Lovski zvezi Slovenije odredilo odstrel medvedov v letu 2003 in v njej določilo merila in pogoje tega odstrela. Vendar to samo po sebi še ne pomeni, da Minister za leto 2004 ni smel izdati Pravilnika, če je ocenil, da je treba z njim na splošen in abstrakten način urediti odvzem živali iz narave. 8. Pravilnik načrtuje, da se v letu 2004 odvzame iz narave šestdeset medvedov zaradi uravnavanja populacije in dvajset zaradi izrednega odvzema. Štirinajst volkov naj bi se iz narave odvzelo zaradi izrednega odvzema. En ris naj bi se iz narave odvzel zaradi izrednega odvzema in en zaradi uravnavanja populacije (prvi odstavek 1. člena, 7. in 10. člen Pravilnika). Pri tem odvzem iz narave zaradi uravnavanja populacije pomeni, da se pod strogo nadzorovanimi pogoji dovoli selektiven in omejen odvzem živali iz narave, ki se izvaja z odstrelom ali odlovom živih živali ter njihovo preselitvijo izven populacijskega okvirja države. Izredni odvzem iz narave je načrtovan zaradi zdravja in varstva ljudi ali zaradi drugih javnih koristi in pomeni izredni odstrel konfliktnih živali ali beleženje njihovih izgub, ne glede na izvor (točke 2 priloge Pravilnika). Po 5. členu Pravilnika se odvzem živali iz narave izvaja na način in pod pogoji, ki omogočajo varen in nadzorovan lov. Način in pogoji odvzema teh živali iz narave so podrobneje določeni v prilogi Pravilnika z naslovom »Načrt odvzema velikih zveri za leto 2004« (5., 9. in 12. člen Pravilnika). Po točkah 3 priloge Pravilnika morajo upravljalci lovišč in lovci, ki jim je upravljalca zaupal odvzem, upoštevati posebej določene pogoje, ki naj bi zagotavljali strokovnost odvzema živali iz narave. Po 14. členu Pravilnika je za njegovo izvajanje zadolžen Zavod za gozdove Slovenije. Prisojni organi lovskogojitvenih območij in upravljalci lovišč so dolžni izvajati vse ukrepe, določene v prilogi. To pomeni, da Pravilnik načrtuje odvzem obravnavanih živali iz narave

Pravilnik tako *inter alia* določa, da se v omenjenem obdobju lahko odstranilo 75 oziroma 74 osebkov rjavega medveda.³³ Vprašanje je, če je takšno število sorazmerno za doseg cilja varovanja prebivalstva, na območjih, kjer prebiva večje število rjavih medvedov. Pravilnik sicer v prvem odstavku 7. člena določa, da se 'pretežni del odstrela izvede v predelih gostejše naseljenosti prebivalstva, pri čemer se upošteva pogostnost primerov neposrednega ogrožanja ljudi in premoženja v zadnjih treh letih.'³⁴ Ključna zahteva pa izhaja iz 2. člena pravilnika, ki določa, da je 'odvzem osebkov iz narave je dopusten, če ni druge možnosti za uravnavanje populacije z okoljem, in to ne škoduje ohranitvi ugodnega stanja zavarovane živalske vrste.'³⁵ Drugi člen tako ureničuje ustavno načelo sorazmernosti. Odvzem medvedov iz narave pa ne sme preseči 'dopustnega obsega odvzema osebkov iz narave, s katerim se zagotavlja ohranitev ugodnega stanja vrste',³⁶ pri čemer se 'o načrtovanem odstrelu osebkov v načrtovanem obdobju odloči praviloma pred začetkom obdobja, v katerem je odstrel dovoljen.'³⁷ Pri tem pa državni organi ne opredelijo pomena dopustnega posega, saj ga lahko vsakoletno opredeljuje le Zavod za gozdove. Načrtovani odstrel osebkov rjavega medveda se določa glede na težo.³⁸ 8. člen pravilnika v drugem odstavku določa, da se v osrednjem območju bivanja rjavega medveda načrtuje odstrel:

- osebkov v I. težnostni kategoriji do 100 kg v višini najmanj 75% od celotnega načrtovanega odstrela osebkov;
- osebkov v II. težnostni kategoriji med 100 in 150 kg v višini največ 15% od celotnega načrtovanega odstrela osebkov;
- osebkov v III. težnostni kategoriji nad 150 kg v višini največ 10% od celotnega načrtovanega odstrela osebkov.'

tako, da posameznim subjektom nalaga splošne obveznosti in hkrati vsem izvajalcem (lovcem) odvzema živali iz narave določa posebne pogoje pri njihovem ravnanju. S tem Pravilnik načrtuje odvzem spornih živali iz narave na abstrakten in splošen način, zato je po vsebini splošen akt. Neutemeljen je zato očitek pobudnikov, da je Pravilnik konkreten akt in je zato v neskladju z drugim odstavkom 120. člena Ustave. Ker se odvzem živali iz narave izvaja z lovom (5. člen Pravilnika), je neutemeljeno tudi mnenje pobudnikov, da je Minister lahko dovolil zgolj lov in ne odvzema živali iz narave.'

³³ Prav tam, Priloga št. 1.

³⁴ Prav tam, 7 (1). člen.

³⁵ Prav tam.

³⁶ Prav tam, 4 (1). člen.

³⁷ Prav tam, 4 (2). člen.

³⁸ Prav tam, 8 (1). člen.

Isti člen še določa, da je v robnem območju dovoljeno načrtovati samo odstrel osebkov I. težnostne kategorije.³⁹ Pri načrtovanju je potrebno upoštevati, da je 'telesna teža osebkov spomladi za več kot 20% nižja kot jeseni.'⁴⁰ Dovoljeno je samo 20% odstopanje pri izvajanju načrtovanega odstrela.⁴¹

Lanskoletno postopanje javnih organov v zvezi medvedom Srečkom kaže na to, da enako kot na mnogih drugih področjih, Republika Slovenija nima premišljene strategije upravljanja z rjavim medvedom. Zadnja strategija upravljanja z rjavim medvedom je bila sprejeta daljnega leta 2002 in ne ustreza več sedanjim razmeram. Slednje navsezadnje potrjuje tudi dejstvo, da nimamo pri nas niti enega ustreznega zatočišča za prosto živeče divje živali, vključno z rjavim medvedom. Ker edino zasebno zatočišče za živali po strokovnih ocenah ni primerno, je moral medvedek Srečko na dolgo pot do Romunije, da je lahko spet prosto zadihal. Če že državni organi namenjajo tako veliko pozornost vsakoletnemu odstrelu rjavih medvedov, bi lahko vsaj desetino te pozornosti namenili tudi ustanovitvi javnega zavetišča za medvede. V takšnem zavetišču bi se lahko živali znova prilagodile na življenje v naravi.

Premisleka je vredno tudi nesorazmerno postopanje državnih organov, ki vsakoletno dovolijo odstrel od 15% do 20% celotne medvedje populacije. Če že ne drugega, bi morali državni organi bolje obrazložiti, zakaj je odstrel primeren in nujen za uravnavanje populacije rjavih medvedov in varnosti prebivalstva. V nadaljevanju obravnavamo načrtovan obseg z vidika ustavnega načela sorazmernosti. Ustavno sodišče mora pri odločanju temeljito opraviti test sorazmernosti oziroma prekomernih posegov. Načelo sorazmernosti je sestavljeno iz dveh delov. V prvi fazi je potrebno presojati, če je zasledovani cilj legitimen, t.j. ustavno dopusten, pri čemer je potrebno v drugi fazi presojati, ali je ukrep primeren, ali je ukrep nujen, ter opraviti tehtanje med različnimi zavarovanimi vrednotami (sorazmernost v ožjem smislu). Enako morajo postopati državni organi pri presojanju, če je načrtovano število odstrela rjavih medvedov upravičeno ali ne. Omejitev ustavne pravice mora biti utemeljena s ciljem zavarovanja drugih ustavnih dobrin tako, da čim manj vpliva na pravice in interese prizadetih posameznikov, ki ne bi mogli izvrševati svoje človekove pravice. Zavod za

³⁹ Prav tam. 8 (3). člen.

⁴⁰ Prav tam. 8 (4). člen.

⁴¹ Prav tam. 8 (5). člen.

gozdove RS navaja glede načrtovanega odstrela osebkov rjavega medveda v letu 2011–2012:

'1. Točka III: ZRSVN navaja, da škode, ki jih povzroča rjavi medved niso in ne smejo biti razlog za odvzem rjavega medveda iz narave, ampak sta upravičena razloga za odvzem samo zagotavljanje zdravja in varnosti ljudi ter selektiven in omejen odvzem iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu.

Točka IV: ZRSVN meni, da naj bo odstrel za obdobje 1. 10. 2011–30. 9. 2012 le 70 kosov, kot je komisija na MOP sklenila lansko leto in ne predlaganih 78. Pri tem naj se upošteva tudi lanska razdelitev po t. i. »medvedjih območjih« in LUO in naj se odšteva od odobrene kvote z novim Pravilnikom tudi že realiziran izredni odstrel v obdobju od 1. 7. 2011 do izdaje novega pravilnika.

Odgovor na pisno stališče

Ad1) Glede na že večkratno izmenjavo stališč ZGS in ZRSVN v zvezi s tolmačenjem alinei 7. člena Uredbe o zavarovanih prostoživečih živalskih vrstah ostajamo pri različnem mnenju. Na ZGS menimo, da pri dosedanjem uspešnem upravljanju s populacijo rjavega medveda v Sloveniji ter pri odstrelu rjavega medveda kot enega temeljnih orodij pri aktivnem upravljanju s populacijo ni moč govoriti o vzrokih za predlagan odstrel zgolj z ugotavljanjem dikcije le posameznih alinei iz predpisnih osnov – npr. samo zaradi zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi ali samo zaradi selektivnega in omejenega odvzema iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije ali samo zaradi preprečevanja pojavljanja škod. V ZGS z vso odgovornostjo menimo, da gre pri načrtovanju odstrela v Sloveniji za kombinacijo vseh treh vzrokov, torej tudi iz naslova preprečevanja pojavljanja škod. Tako pri odstrelu zaradi preprečevanja škod vsekakor lahko ugotovimo, da je na eni strani Republika Slovenija vzpostavila jasen, učinkovit in pregleden mehanizem za izplačevanje škod in sofinancira material za zaščito premoženja. Vendar pa na drugi strani človek z rejo domačih živali v neposredni okolici svojih gospodarstev, setvijo in sadnjo vrtnin in poljščin ter sadnega drevja in grmovja nehote privablja rjavega medveda v neposredno bližino naselij in s tem posredno, zaradi izgu-

bljanja strahu medveda pred človekom, ogroža svoje zdravje in varnost. Izredni odstrel se zato uporablja tekom leta (izven določenega obdobja za odstrel iz naslova uravnavanja populacije) v konfliktnih primerih med človekom in medvedom ravno kot kombinacija prekomernega povzročanja škode na premoženju ljudi in njihovega morebitnega neposrednega ogrožanja zdravja in varnosti ljudi. Inštrument izrednega odstrela, kot eno od orodij za realizacijo načrtovane kvote pa bi bil s tolmačenjem ZRSVN v večji meri razvrednoten.

Ad2) ZRSVN v razlogih za stališče o po njihovem mnenju preveliki predlagani kvoti navaja nepoznavanje situacije na Hrvaškem, s katero si R Slovenija deli »dinarsko populacijo medvedov«. ZGS je strokovno mnenje za odstrel velikih zveri na podlagi te pripombe pred oddajo na MOP dopolnil v poglavju rjavi medved in volk s ključnimi podatki o dogajanju na ozemlju sosednje države, ki smo jih pridobili od hrvaških kolegov. Strinjamo se tudi, da je potrebno v duhu spoštovanja smernic EU o čezmejnem upravljanju z velikimi zvermi (pripravila organizacija LCIE – Large Carnivore Initiative for Europe) upoštevati dogajanja v delu populacije na Hrvaškem. Iz podatkov, ki so bili pridobljeni s hrvaške strani izhaja, da je njihova populacija dosegla ciljno številčnost 1000 medvedov. Poseganje, ki ga izvajajo v populaciji z odstrelom je v zadnjih letih resda nekoliko večje (je pa tudi posledica boljšega evidentiranja odstrela, kar v preteklosti ni bil slučaj) kot v preteklosti, vendar sledi naraščanju populacije ter predstavlja le 10% ocenjene populacije. Pri nas je ta odstotek precej višji (po letošnjem predlogu ca. 16%). Glede na notranjo strukturo analiziranega odstrela v letu 2010 na Hrvaškem ugotavljamo, da je sistem z obeh strani meje v biološkem smislu kompatibilen (pri nas večje poseganje v mlajše starosten razrede, na Hrvaškem obratno). Kljub temu menimo, da je naš način upravljanja s populacijo bistveno bolj prilagojen ohranjanju naravne strukture populacije kot pa Hrvaški, kjer precejšen del poseganja z odstrelom temelji na komercialni rabi. Za zaključek smatramo, da predlog kvote 78 medvedov na slovenski strani v nobenem smislu ne ogroža čezmejnega skupnega upravljanja z dinarsko populacijo rjavega medveda, posledično pa tudi razdelilnik predlagane kvote po LUO ne more biti sporen. Zakaj je predlog neznatno višji od lanskega je v strokovnem mnenju tudi podrobneje opredeljeno, tudi s ci-

ljem lokalno potrebnega znižanja številčnosti rjavega medveda zaradi zagotavljanja sožitja medveda in človeka. Glede na pripombo o upoštevanju realiziranega izrednega odstrela od 1. 7. 2011 do 30. 9. 2011 v novo izdanem Pravilniku menimo, da gre za pravno vprašanje možnega retrogradnega upoštevanja nastalih dogodkov po prejšnjem pravnem aktu v novo izdanem pravnem aktu. O tem naj odloča izdajatelj le-tega. ZRSVN se pri rjavem medvedu v ostalem delu pisnega stališča strinja z oceno in posledično s predlaganimi ukrepi podanimi v strokovnem mnenju ZGS, zato je v tem delu popolnoma usklajeno in ga ni potrebno v ničemer spreminjati.¹⁴²

Podoben pristop zagovarja tudi Ministrstvo, ki je na podlagi mnenja Zavoda za gozdove za odstrel 2010-2011 sprejelo naslednje stališče :

‘Načrtovan obseg in struktura medvedov glede na telesno maso ter prostorska in časovna razporeditev načrtovanega odstrela v obdobju 1. 10. 2010 do 30. 9. 2011

Iz podatkov ZGS, ki so navedeni v Strokovnem mnenju o odstrelu velikih zveri za obdobje 1. 10. 2010 do 30. 9. 2011 je razvidno, da poseg v populacijo rjavega medveda v letu 2009 ni ogrozil ugodnega stanja vrste in da je populacija stabilna in v ugodnem stanju. Prav tako ZGS ugotavlja, da vsa štetja na stalnih števnih mestih pokažejo, da je število mladičev v prvem življenjskem letu na samico zelo stabilno in se najpogosteje giblje med 1,8 in 2,0 mladiča na samico z najnižjo dosedanjjo vrednostjo septembra 2004 in maja 2010, le 1,56 mladiča na samico ter najvišjo vrednostjo oktobra 2003 , junija 2007 in maja 2009–2,00 mladiča na samico.

ZGS ugotavlja, da je ob vseh potrebnih ukrepih varstva rjavega medveda, in skladno z načelom trajnostne rabe naravnih virov, nujno tudi z odstrelom posegati v populacijo medvedov in tako aktivno usmerjati njen razvoj. Pomembna pa sta tako višina odvzema kot njegova struktura. V 14 letnem obdobju od leta 1995 do konca leta 2009 je bilo iz slovenske populacije rjavega medveda odvzetih 668 samcev in 450 samic, torej le 39 %

¹⁴² Zavod za gozdove Republike Slovenije, Odgovor ZGS k pisnemu stališču ZRSVN o strokovnem mnenju o odstrelu velikih zveri za leto 2011/12, 27. 7. 2011, http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/velike_zveri/odgovor_zgs_k_staliscu_zrsvn_odstrel_11_12.pdf, p. 1–2.

živali ženskega spola v celotnem odvzemu. Spola ni bilo možno določiti 20 osebkom. Spolno razmerje poleženih mladičev je praviloma v razmerju 1 : 1, zato dosedanji neuravnotežen odvzem pomeni ohranjanje oz. povečevanje reproduktivnega dela populacije. Tudi na ta način je bilo doseženo ugodno stanje populacije, kar pa potrjujejo tudi drugi parametri populacije. »Obrat populacije« je v Sloveniji razmeroma velik, saj veliko večino odvzema predstavljajo mladi medvedi, upoštevajoč dolgoletno povprečje celo ca. 2/3 v predreproduktivnih starostnih razredih.

V letu 2008 sta bili zaključeni tudi dve študiji, in sicer „analiza odvzetih rjavih medvedov iz narave v Sloveniji v obdobju 2003-2006, na podlagi starosti določene s pomočjo brušenja zob« in »Analiza medvedov odvzetih iz narave in genetsko-molekularne raziskave populacije medveda v Sloveniji«, ki bolj natančno določata samo število osebkov in sta bili upoštevani pri izdelavi strokovnega mnenja.

ZGS predlaga načrtovan odstrel v obsegu 75 osebkov v v obdobju 1. 10. 2010 do 30. 9. 2011 in pri tem ugotavlja, da ne bo ogroženo ugodno stanje populacije. V načrtovani odstrel se upošteva tudi izjemni odstrel in odlov.⁴³

Društvo *Dinaricum* utemeljeno opozarja, da 'je ob določenih pogojih dovoljena usmrtitev posameznih živali zaradi preprečitve resne škode na premoženju, če ni drugih zadovoljivih možnosti in če to ne škoduje vzdrževanju ugodnega stanja ohranjenosti populacije. Radi bi opozorili na pomanjkanje dodatnih ukrepov za zmanjševanje konfliktov med velikimi zvermi in ljudmi v okviru upravljanja z velikimi zvermi v Sloveniji in tudi v temah pogovorov na sestankih Delovne skupine za načrtovanje upravljanja z velikimi zvermi. Dosedanje diskusije so se namreč osredotočale predvsem na odstrel, ki pa še zdaleč ni edini in v nekaterih primerih tudi ne učinkovit ukrep za zmanjšanje konfliktov ter izboljšanje sobivanja ljudi in zavarovanih živalskih vrst.'⁴⁴ Društvo Dinaricum

⁴³ Obrazložitev Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave, Priloga 1, p://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/zakonodaja/ohranjanje_narave/odvzem_medveda_volka_obrazlozitev_10_2.pdf.

⁴⁴ Društvo Dinaricum, Pripombe na Pravilnik o spremembah Pravilnika o odvzemu osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave, 31. 8. 2010, http://www.dinaricum.si/images/stories/Miha/dinaricum%20pripombe_pravilnik%20o%20odstrelu%20vz%202010-11.pdf, str. 10.

tako resno poziva 'ministrstvo za okolje in prostor, da naj začne več pozornosti namenjati tudi drugim upravljalским ukrepom poleg odstrela, s katerimi bi lahko občutno zmanjšali konflikte in nastajajočo škodo zaradi volka in rjavega medveda. Brez uvedbe dodatnih ukrepov, ki so se marsikje izkazali za zelo učinkovite, bo namreč, glede na evropsko zakonodajo, težko opravičevati tudi izvajanje omejenega odstrela osebkov zavarovanih živalskih vrst. To pa bi lahko imelo zelo resne posledice za uspešno upravljanje s temi vrstami in ohranjanje tolerance javnosti, od česar je preživetje velikih zveri pri nas neposredno odvisno.'⁴⁵

Iz obrazložitve Zavoda za gozdove ne izhaja, da so upoštevali načela pravne države, pravice do enakosti pred zakonom, pravice do osebnega dostojanstva in varnosti, pravice do odprave kršitev človekovih pravic ter avtoriteta US.⁴⁶ Pri tem ne razložijo nedvoumno, zakaj in na kakšen način so prišli do števila 75 v letu 2010 in števila 74 odstrela osebkov rjavega medveda. Z drugimi besedami, zdi se, da US ni temeljito in poglobljeno tehtal ustavnih vrednot. Zavod za gozdove RS oziroma Ministrstvo za okolje in šport bi moralo Zavod presoditi, ali je načrtovano število odstrela osebkov medvedov v skladu s cilji, ki jih je Zavod želel zavarovati. Odstrel mora biti utemeljen s ciljem zavarovanja drugih ustavnih dobrin, s tem, da čim manj vpliva na pravice in interese prizadetih državljanov, ki ne bodo mogli izvrševati svoje ustavne določbe do varstva naravnega bogastva. V eni od svojih zgodnejših odločb je US zapisalo, da morajo biti ukrepi

»primerni za dosego zakonodajalčevih ciljev, potrebni za njihovo implementacijo glede na objektivne interese državljanov ter ne smejo biti izven vsakega razumnega razmerja do družbene oziroma politične vrednosti teh ciljev.«⁴⁷

V ustavno zavarovane pravice je mogoče posegati le »kolikor je to neogibno potrebno za uresničevanje zakonodajalčevega cilja.«⁴⁸ Sredstva za dosego cilja pa morajo biti pravno dopustna in primerna.⁴⁹ Zavodu za gozdove RS ni mogoče očitati, da je sprejelo odločitev o načrtovanem odstrelu, temveč predvsem, da odločitev

⁴⁵ Prav tam., 13.

⁴⁶ Prav tam., 29.–40. odstavek.

⁴⁷ Odločba US RS št. U-I-77/93 z dne 6. julija 1995, 39. odstavek.

⁴⁸ Prav tam.

⁴⁹ Prav tam.

ni bila obrazložena. Ustavno sodišče je že večkrat potrdilo, da je uporaba izbranega sredstva upravičena samo, če cilja

»ni mogoče doseči na način, ki bi manj posegel v ustavno varovane položaje, in končno, da mora biti poseg, to je obseg prizadetosti varovane dobrine, v (politično vrednostnem) sorazmerju z vrednostjo zastavljenih zakonodajnih ciljev.«⁵⁰

Pravilnik o odvzemu osebkov rjavega medveda iz narave določa, da je 'odvzem osebkov iz narave dopusten, če ni druge možnosti za uravnavanje populacije z okoljem in to ne škoduje ohranitvi ugodnega stanja zavarovane živalske vrste.'⁵¹ Odvzem iz okolja pa ni edini način za izboljšanje sobivanja med ljudmi in rjavim medvedom. Vprašanje, ki se postavlja je, ali je odvzem osebkov rjavega medveda v sorazmerju z vrednostjo zastavljenega cilja preprečitve resne škode; zagotavljanja varnosti in zdravja prebivalstva; ter zagotavljanja koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov. Utemeljitev Zavoda za gozdove RS in pristojnega ministrstva v ničemer ne pojasni, zakaj je potrebno odstreliti tolikšno število osebkov rjavega medveda. Najmanj, kar bi lahko pričakovali, je, da bi svojo odločitev temeljito obrazložili. Zavod za varstvo narave je v svojem stališču o odvzemu osebkov rjavega medveda iz narave za leto 2010–11 zapisal: 'menimo, da argument preprečevanja resne škode ni ustrezen argument za poseganje v populacijo rjavih medvedov, kljub temu pa naj se odstrel prostorsko načrtuje tako, da je le-ta večji na lokacijah, kjer prihaja do pogostejših škod, ali v njihovi bližini.'⁵² Večjo pozornost bi morali pristojni zavod in ministrstvo posvečati iskanju alternativnih in milejših ukrepov za izboljšanje sožitja med rjavim medvedom in prebivalstvom.

Zavod za gozdove in pristojno ministrstvo tako ne razložita, zakaj je treba odstreliti 75 ali 74 rjavih medvedov. Zavod za gozdove ni nedvoumno opravil temeljite analize na podlagi testa sorazmernosti in se je s tem oddaljil od ustaljene sodne prakse Ustavnega sodišča v letih po osamosvojitvi, ko je bilo US pravzaprav eden od, če že ne najpomembnejši graditelj slovenskega demokratičnega

⁵⁰ U-I-77/93, 39. odstavek.

⁵¹ Prav tam.

⁵² Zavod za varstvo narave, stališče do odvzema osebkov rjavega medveda, volka, risa iz narave za leto 2010–11, p. 2.

pravnega reda. Lanskoletna odločitev Zavoda za gozdove bi bila veliko bolj prepričljiva, če bi sledila v svoji sodni praksi razvitemu načelu sorazmernosti, ne pa, da se utemeljevanje njegove odločitve med drugim izgublja v presojanju argumentov nekaterih neimenovanih pravnih strokovnjakov. Naravno bogastvo, kamor sodi tudi rjavi medved, ima domovinsko pravico in simboličen pomen v slovenskem prostoru. Gre za temeljno vrednoto, ki jo je mogoče omejiti samo na podlagi natančne uporabe oziroma preizkusa vseh elementov načela sorazmernosti. Pri tehtanju različnih dobrin je treba presoditi, kateri od zavarovanih dobrin je potrebno dati prednost.

Neodvisno poročilo o monitoringu odvzema rjavega medveda iz narave v Sloveniji na osnovi starosti določene s pomočjo brušenja zob za obdobje 2007–2010 sporoča, da je bil odstrel osebkov rjavega medveda v zadnjih let nesorazmeren in previsok. Raziskovalci so v poročilu analizirali 'demografske značilnosti in vzroke smrtnosti 1120 rjavih medvedov (*Ursus arctos*), odvzetih iz narave v letih 1998–2010 v Sloveniji.'⁵³ Poročila v analizi ugotavljajo:

‘da v preteklosti odstrel medvedov v Sloveniji verjetno ni bil trajnosten. Vendar populacija ni upadla zaradi stalnega neto dotoka osebkov iz Hrvaške, kljub temu pa je formalno gledano v tistem obdobju Slovenija predstavljala ponor za dinarsko-pindsko populacijo. Neto dotok medvedov iz Hrvaške (v obliki imigracije dispergirajočih osebkov in večjega slovenskega odvzema medvedov s čezmejnimi območji aktivnosti) je omogočal, da je kljub močnemu poseganju v populacijo le-ta celo naraščala.

Rezultati kažejo, da je poseganje v populacijo v zadnjih letih na slovenski strani postalo trajnostno in bi tudi ob zaprtosti populacije (prekinitvi povezave s Hrvaško) ta vsaj kratkoročno preživela. Obenem pa opozarjamo na potrebno dodatno previdnost zaradi sprememb v odstrelu medvedov na Hrvaškem, ki se je v zadnjih letih precej povečal. Posledice se bodo verjetno pokazale tudi na slovenskem delu populacije, še posebej če upoštevamo, da zaradi velikih območij aktivnosti večina medvedov v Sloveniji vsaj del življenja preživi na Hrvaškem.

Zato priporočamo, da se ob nadaljevanju povečanega od-

⁵³ Prav tam. 1.

strela na Hrvaškem preventivno nekoliko zmanjša poseganje v slovenski del populacije. Ob spremembi upravljanja na Hrvaškem namreč odstrel v Sloveniji, ki je bil trajnosten do sedaj, v prihodnje morda ne bo več. S tega vidika bi bilo priporočljivo tudi preveriti, ali je trenutno povečan odstrel medvedov na Hrvaškem trajnosten in kako velik varstveni problem predstavlja jo omenjeni stranski učinki intenzivnega poseganja v kategoriji zrelih samcev. Enako velja za intenzivno poseganje v razred mladih medvedov v Sloveniji, zaradi katerega bi na primer lahko pričakovali zmanjšanje starosti poleganja prvega legla pri samicah, saj bi si le-te na ta način močno povečale verjetnost razmnoževanja in preživetja zaradi zaščite v okviru rednega odstrela (Krofel et al. 2012). Prav tako bi bilo smiselno proučiti vplive trenutno intenzivnega krmljenja medvedov na njihovo razmnoževanje in preživetje. Z omejevanjem obsega krmljenja bi namreč morda lahko nekoliko zmanjšali potrebo po intenzivnem poseganju v populacijo, ki postaja v javnosti vse manj priljubljena (Schwartz et al. 2005, Treves & Naughton-Treves 2005).⁵⁴

Znanstvena raziskava ugotavlja, da je bil v preteklih dveh desetletjih poseg v populacijo rjavih medvedov čezmeren, pri čemer bi bilo primerneje sprejeti milejše ukrepe, ki bi manj intenzivno posegali v populacijo rjavih medvedov v slovenskem javnem prostoru. Zakaj pristojni zavod in ministrstvo nista izvedla temeljite normativne analize o upravičenosti odstrela takšnega števila medvedov, ostaja nepojasnjeno. Znanstvene raziskave nedvoumno kažejo, da je odstrel rjavih medvedov čezmeren, saj ni niti nujen, niti potreben. Zato bi lahko zunanji opazovalec vsakoletno odločitev pristojnega zavoda, da odstrela sedemdeset in več medvedov, označil za arbitrarno, saj ne temelji na nobeni znanstveni analizi, še manj pa na temeljiti in skrbni uporabi načela sorazmernosti. Kaj je razlog temu ni jasno, vendar se lahko skriva v močnem pritisku lovskih in kmetijskih interesnih skupin⁵⁵, ki jim vsakoletna odločitev o odstrelu rjavega medveda ustreza. Vsekakor pa zadnja analiza kaže, da je odstrel osebkov rjavih medvedov v Sloveniji

⁵⁴ Klemen Jerina, Miha Krofel, Monitoring odvzema rjavega medveda iz narave v Sloveniji na osnovi starosti določene s pomočjo brušenja zob za obdobje 2007–2010, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Večna pot 83, 1000 Ljubljana, Ljubljana, 30. januar 2012, str. 31.

⁵⁵ Glej denimo zadevo U-I-280/97-14 z 10. 5. 2001.

previsok ter da mora pristojni zavod pri načrtovanju letošnjega odstrela upoštevati in sprejeti alternativne ukrepe za sožitje med populacijo rjavega medveda in lokalnim prebivalstvom.

6. Kdo lahko uveljavlja normativno varstvo rjavega medveda ?

Pravica do sodnega varstva je eden temeljnih kamnov v mozaiku slovenskega ustavnopravnega reda. Je temelj za uresničevanje načel pravne države in vladavine prava kot temeljnih načel slovenske ustavnopravne ureditve ter Evropske konvencije o človekovih pravicah (EKČP). Zato se je potrebno vprašati, ali je mogoče pravico do sodnega varstva omejevati v kakršnihkoli okoliščinah. Kdo lahko zastopa interese osebkov rjavega medveda? Le Zavod Republike Slovenije za gozdove ali tudi društva za varstvo okolja in prostoživečih živali? Omejevanje pravice do sodnega varstva je nujno le takrat, ko trči ob preostale najbolj temeljne vrednote slovenske ustavne ureditve. EKČP v svoji sodni praksi neprestano poudarja, da ima pravica do sodnega varstva v demokratični družbi ugledno mesto, iz česar tudi izhaja, da pravice ni mogoče ozko razlagati.⁵⁶ Jasno je, da človekove pravice ni mogoče varovati samo na retorični in formalnopravni ravni, ampak jih je vsakodnevno potrebno uresničevati tudi v praksi. Omejevanje pravice do sodnega varstva pa je mogoče le na podlagi natančnih meril in uporabe načela sorazmernosti. Pravico do sodnega varstva je mogoče omejiti le, ko bi bila prepoved primerna in nujna za doseg končnega cilja varovanja temeljnih ustavnih vrednot. Človekovo pravico do sodnega varstva je mogoče omejiti le v primerih, ko bi bila prepoved sorazmerna z varovanjem temeljnih ustavnih dobrin, kamor sodijo človekove pravice in temeljne svoboščine. Ustavno sodišče je v zadevi U-I-137/04 z dne zapisalo, da

'13. Pravico posameznikov do zdravega življenjskega okolja določa 72. člen Ustave. V njegovem četrtem odstavku je vsebovana določba, po kateri varstvo živali pred mučenjem ureja zakon. Opustitev normativnega urejanja zaščite živali bi predstavljala kršitev te ustavne zapovedi. Varstvo oziroma zaščito živali

⁵⁶ Peter Jambrek, Pravica do poštenega sodnega varstva, v L. Šturm : Komentar Ustave Republike Slovenije. Fakulteta za državne in evropske študije, Kranj 2002, str. 260.

ureja ZZZvi-UPB1, ki v 1. členu opredeljuje predmet urejanja, in sicer: odgovornost ljudi za zaščito živali, to je zaščito njihovega življenja, zdravja in dobrega počutja; določa pravila za dobro ravnanje z živalmi; določa, kaj se šteje za mučenje živali in katera ravnanja oziroma posegi na živalih so prepovedani; določa pogoje, ki jih je treba za zaščito živali zagotoviti pri reji živali, prevozu, izvajanju določenih posegov in poskusov na živalih, zakolu in usmrtitvi živali; ureja postopek, pravice in obveznosti v primerih, ko gre za zapuščene živali; določa pogoje za društva, ki na področju zaščite živali delujejo v javnem interesu; določa nagrade in priznanja na področju zaščite živali; ureja nadzorstvo nad izvajanjem tega zakona ter kazenske sankcije za kršitelje določb tega zakona. Zakon v 2. členu določa, kaj je mučenje živali in med takšno ravnanje uvršča nepotrebno ali neprimerno usmrtitev živali. V 26. členu Zakon našteva dovoljene usmrtitve živali in mednje uvršča tudi usmrtitve, potrebne zaradi ohranjanja naravnega ravnotežja, in usmrtitve v primeru, da je žival nevarna za okolico oziroma povzroča občutno škodo, in tega ni mogoče preprečiti.

Dovoljeni so le strokovni načini in postopki usmrtitve, ki žival usmrtijo v trenutku oziroma z ustrezno predhodno oamamo ali v skrajnem primeru na način, ki povzroča le neizogibne bolečine. Lov na divjad se mora opraviti v skladu s predpisi o lovstvu. Usmrtitev živali, ki je naklepno storjena v nasprotju s to določbo ZZZiv-UPB1, se šteje za mučenje živali.

14. Po navedenem absolutnega varstva življenja živali, ki ga zasledujeta pobudnika, ZZZiv-UPB1 ne predvideva. Zato ni utemeljeno njuno stališče, da Pravilnik posega v pravico do zdravega življenjskega okolja (72. člen Ustave), ker strah živali pred usmrtitvijo, ki se prenaša na ljudi, ruši naravno ravnovesje. Nestrinjanje z obstoječo zaščito živali po Zakonu in stališče, da so usmrtitve živali hujše od njihovega mučenja, sicer lahko povzroči občutek razžaljenosti, vendar to samo po sebi ne more predstavljati kršitve pravic zasebnosti in osebno-stnih pravic iz 35. člena Ustave. Zato je neutemeljen tudi njun očitek, da Pravilnik sam po sebi povzroča ravnanja, ki imajo znake kaznivih dejanj iz KZ. Pobudnika sicer zatrjujeta, da Pravilnik ne upošteva 26. člena Zakona, vendar pri tem izhajata le iz svojih stališč do zaščite živali in ne iz razlogov, ki jih ta do-

ločba Zakona navaja kot dopustne za usmrtnitve živali. Po 26. členu Zakona med dopustne razloge za usmrtnitev živali sodi uravnavanje populacije, zato je neutemeljen očitok pobudnikov, da predpisi tega pojma ne poznajo, zaradi česar naj bi bil izpodbijani akt v neskladju z 2. in s 153. členom Ustave.

15. Iz zgoraj navedenih razlogov je Ustavno sodišče pobudo v obravnavanem delu zavrnilo kot očitno neutemeljeno. Ker je Ustavno sodišče pobudo v tem delu zavrnilo, se ni spuščalo v oceno, ali pobudnika izkazujeta pravni interes, glede na to, da ni izkazano, ali gre za društvo, ki deluje v javnem interesu⁷.

V podobni odločitvi U-I-122/09-7 z dne 9. 12. 2009 je Ustavno sodišče glede pravnega interesa zapisalo:

'2. Pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti in zakonitosti lahko da, kdor izkaže svoj pravni interes (prvi odstavek 24. člena Zakona o Ustavnem sodišču, Uradni list RS, št. 64/07 – ur. p. b. – v nadaljevanju ZUstS). Po drugem odstavku navedenega člena je pravni interes podan, če predpis ali splošni akt za izvrševanje javnih pooblastil, katerega oceno pobudnik predlaga, neposredno posega v njegove pravice, pravne interese oziroma v njegov pravni položaj.

3. Po ustaljeni ustavnosodni presoji imajo politične stranke, društva, zbornice in združenja pravni interes le za izpodbijanje predpisov, ki neposredno posegajo v njihove pravice, pravne interese ali v njihov pravni položaj. Za pobude, ki jih ti subjekti vlagajo v imenu svojih članov ali zaradi njihovih interesov ali ker menijo, da uveljavljajo splošni družbeni interes, njihov pravni interes ni izkazan. Ustavno sodišče je pravni interes za vložitev pobude izjemoma priznalo le tistim združenjem, ki so bila ustanovljena z namenom zagotavljanja pravic in interesov skupine oseb, ki se vanj povezujejo, izpodbijani predpis pa naj bi jim te pravice kratil, ter ekološkim društvom, ki so bila na podlagi zakona, ki ureja varstvo okolja, subjekti varstva okolja. [3] Ustavno sodišče je že v sklepih št. U-I-25/09 in št. U-I-46/09, na katera se sklicuje pobudnik, pojasnilo, da položaj pobudnika kot društva ni tak.

4. Pobudnik svojega pravnega interesa ne more utemeljiti s sklicevanjem na odločitev Ustavnega sodišča v zadevi št. U-I-

386/06, saj je Ustavno sodišče v navedeni zadevi pobudniku kot društvu v javnem interesu, ki se zavzema za pravice živali, pravni interes za presojo ustavnosti predpisa priznalo zgolj zato, ker mu v nasprotju z MKDIOZ kot zainteresiranemu subjektu ni bilo zagotovljeno sodelovanje v postopku priprave predpisov, ki urejajo varstvo na področju, na katerem deluje. V obravnavani zadevi pa ne gre za takšen primer, saj je bilo pobudniku kot zainteresiranemu subjektu v skladu s 34.a členom ZVO-1[4] zagotovljeno sodelovanje v postopku priprave predpisa, ki ga izpodbija s pobudo. Glede pobudnikove trditve, da Ministrstvo za okolje in prostor v svetovnem spletu ni objavilo obrazloženega stališča glede pripomb, ki naj bi jih pobudnik podal v postopku priprave izpodbijanega predpisa, pa Ustavno sodišče pripominja, da ta trditev ne drži, saj je pristojno ministrstvo to stališče objavilo na svoji spletni strani.[5] Zgolj pobudnikovo nezadovoljstvo, da v postopku sprejemanja izpodbijanega predpisa niso bile upoštevane vse njegove pripombe, pa za utemeljitev pravnega interesa ne zadošča.

5. Pobudnik pravnega interesa tudi ne more utemeljiti s sklicevanjem na sklep Ustavnega sodišča št. U-I-97/07, s katerim je Ustavno sodišče pobudnikovo pobudo zavrglo, ker (glede na odločbo tega sodišča št. U-I-386/08) ni več izkazoval pravo-varstvene potrebe. Kot je Ustavno sodišče pojasnilo že v sklepih št. št. U-I-25/09 in št. U-I-46/09 namreč to ne pomeni, da bi Ustavno sodišče pobudniku pravni interes sicer priznalo, temveč pomeni le, da je za zavrženje upoštevalo drugo, močnejšo okoliščino.

6. Pobudnik svoj pravni interes utemeljuje tudi z navedbo, da njegova pravica zastopati interese živali vseh prostoživečih zavarovanih živalskih vrst v vseh postopkih (tudi v postopku pred Ustavnim sodiščem) ne izvira le iz njegovega statuta, temveč tudi iz ZZZiv in iz ZON, posredno pa celo iz 72. člena Ustave. Ker je pobudnikovo zavzemanje za pravice živali mogoče povezati le z vsebino njegove dejavnosti, nikakor pa ne s pravicami, s pravnimi interesi ali s pravnim položajem pobudnika kot društva, pobudnik s sklicevanjem na svoja stališča v zvezi s tem ne more izkazati povezanosti z lastnim pravnim položajem in zato tudi ne utemeljiti pravnega interesa, kot to zahteva drugi odstavek 24. člena ZUstS. Prav tako pravnega interesa pobudnik ne more utemeljiti z navedbami, s katerimi utemeljuje

svoje drugačno razumevanje vsebine navedene zakonske določbe.

7. Ker pobudnik ni izkazal, da bi izpodbijane določbe neposredno posegale v njegove pravice, njegove pravne interese oziroma v njegov pravni položaj, je Ustavno sodišče pobudo zavrglo (1. točka izreka tega sklepa)'.

Odločitvi Ustavnega sodišča ne podajata dokončnega odgovora na vprašanje, kdo lahko zahteva presojo zakonitosti vsakoletnega Pravilnika o načrtovanem odvzemu osebkov rjavega medveda iz narave. Rjavi medvedi vsekakor ne, ker nimajo niti pravne niti poslovne subjektivitete. Ali ima pravni interes samo Zavod za gozdove RS? Takšno stališče dejansko ustvarja monopol ne samo nad odvzemom rjavih medvedov, ampak tudi odvzemom volka in risa iz naravnega okolja, s čimer bi bilo odločanje še naprej podvrženo arbitrarnosti in nepreglednosti. Ustavno sodišče RS bi moralo društvom, ki delujejo na področju varovanja prostoživečih zavarovanih živalskih vrst, priznati pravico, da pravico, da zastopajo pravice prostoživečih živali. Pravni interes za uveljavljanje položaja bi moral biti priznati vsakomur, oziroma vsaj društvom, ki delujejo na področju varovanja okolja in prostoživečih živali.

7. Zaključek

Rjavi medved sodi med najpomembnejše vrednote slovenskega naravnega bogastva, ki poosebljajo njegovo raznolikost in trajnost. Prispevek je obravnaval varstvo rjavega medveda v slovenskem ustavnem redu, pri čemer je analiziral (ne)upravičenost vsakoletnega odvzema osebkov rjavega medveda iz narave z vidika ustavnega načela sorazmernosti. Zavod za gozdove RS letno priporoča odstrel sedemdeset ali več osebkov rjavega medveda. Pristojno ministrstvo nato sprejme pravilnik na podlagi strokovnega mnenja Zavoda za gozdove RS. Pristojno ministrstvo in zavod prepričljivo ne utemeljita, zakaj je potreben tako visok odstrel osebkov rjavega medveda, čeprav znanstvene raziskave prikazujejo, da je bil odstrel rjavega medveda med leti 2007–2010 čezmeren, kar lahko dolgoročno vpliva na stabilnost in trajnost populacije rjavega medveda v Sloveniji. Odstrel je čezmeren, ker nekatere interesne skupine lobirajo za neupravičeno visok odstrel rjavih medvedov. Pravnega sredstva za uveljavljanje nezakonitosti pravil-

nika skorajda ni, ker US ne priznava raznim društvom za varovanje živali in okolja pravnega interesa za zastopanje rjavih medvedov.

Poseg v populacijo rjavih medvedov je čezmeren, zato bi bilo primerneje sprejeti milejše ukrepe, ki bi manj intenzivno posegali v populacijo rjavih medvedov v slovenskem javnem prostoru. Zakaj pristojni zavod in ministrstvo nista izvedla temeljite normativne analize o upravičenosti odstrela takšnega števila medvedov, ostaja nepojasnjeno. Znanstvene raziskave nedvoumno kažejo, da je odstrel rjavega medveda čezmeren, saj ni niti nujen niti potreben in celo škoduje stabilnosti populacije. Odločitev pristojnega zavoda, da odstrel sedemdeset in več medvedov lahko označimo za arbitrarno, saj ne temelji na nobeni znanstveni analizi, še manj pa na temeljiti in skrbni uporabi načela sorazmernosti. Naključnemu opazovalcu se poraja občutek, da obstaja tihi dogovor med različnimi interesnimi skupinami o vsakoletnemu odstrelu sedemdeset ali več osebkov rjavega medveda, ker ne obstaja potreba za takšen poseg v medvedjo populacijo. Pristojni zavod in ministrstvo morata upravičenost vsakoletne odločitve o odvzemu sedemdeset in več osebkov rjavega medveda veliko bolje utemeljiti in obrazložiti, predvsem v kolikšni meri je odvzem osebkov rjavega medveda v sorazmerju z vrednostjo zastavljenega cilja preprečitve resne škode; zagotavljanja varnosti in zdravja prebivalstva ter zagotavljanja koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov. Večjo pozornost je potrebno posvetiti alternativnim in milejšim ukrepom za izboljšanje sožitja med ljudmi in osebki rjavega medveda.

Priloga k pravilniku o spremembah Pravilnika o odvzemu osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave Ur.l. RS, št. 76/2011

Načrtovani odstrel medvedov v načrtovalskem obdobju od 1. oktobra 2011 do 30. septembra 2012, ki se izvaja v času od 1. oktobra do 31. decembra 2011 in od 1. januarja do 30. aprila 2012

I.

1. V osrednjem območju življenjskega prostora vrste rjavega medveda se izvede načrtovan odstrel 63 medvedov v naslednjih lovsko upravljavskih območjih (v nadaljnjem besedilu: LUO) in težnostnih kategorijah:

– v delu Kočevsko belokranjskega LUO z lovišči Loka pri Črnomlju, Sinji vrh, Črnomelj, Banja Loka, Kostel, Kočevje, Mala gora, Struge na Dolenjskem, Draga, Osilnica, Velike Lašče, Lazina, Velike Poljane, Loški potok, Ribnica, Dolenja vas, Sodražica, Turjak, Predgrad, Dragatuš, Dobrepolje, Suha krajina in Taborska jama ter lovišča s posebnim namenom Medved, Snežnik Kočevska Reka in Žitna gora:

Težnostna kategorija

Do 100 kg Od 100 do 150 kg Nad 150 kg Skupaj

Število medvedov 22 6 3 31

– v delu Notranjskega LUO z lovišči Begunje, Cerknica, Cajnarje, Grahovo, Rakek, Žilce, Lož-Stari trg, Iga vas, Babno polje, Gornje jezero, Kozlek, Trnovo, Mokrc, Rakitna, Tabor Zagorje, Prestranek, Javornik-Postojna, Pivka, Borovnica, Nova vas, Ig, Rakovnik-Škofljica in Tomišelj ter lovišča s posebnim namenom Jelen in Ljubljanski vrh:

Težnostna kategorija

Do 100 kg Od 100 do 150 kg Nad 150 kg Skupaj

Število medvedov 21 5 3 29

– v delu Zahodno visoko kraškega LUO, severozahodno od avtoceste Ljubljana-Razdrto, ki obsega lovišča Planina, Hrenovice, Bukovje, Črna jama, Idrija, Javornik, Krekovše, Col, Kozje stena, Nanos, Trebuša, Logatec, Hotedršica, Trnovski gozd in Vrhnika – del lovišča južno od železniške proge Ljubljana-Postojna:

Težnostna kategorija

Do 100 kg Od 100 do 150 kg Nad 150 kg Skupaj

Število medvedov 1 1 1 3

2. V robnem območju življenjskega prostora vrste rjavega medveda se izvede načrtovani odstrel 11 medvedov v naslednjih LUO in težnostnih kategorijah:

– v delu Kočevsko belokranjskega LUO, ki obsega lovišča Suhor, Metlika, Gradac, Adlešiči, Vinica, Smuk-Semič, Krka in Grosuplje:

Težnostna kategorija

Do 100 kg Od 100 do 150 kg Nad 150 kg Skupaj

Število medvedov 2 1 0 3

– v delu Novomeškega LUO, ki obsega lovišča Plešivica–Žužemberk – levi breg reke Krke, Toplice, Padež, Novo mesto, Dobrnič, Gorjanci, Brusnice, Orehovica, Šentjernej, Trebnje, Veliki Gaber in Mirna peč in v delu Posavskega LUO, ki obsega lovišča Kostanjevi-

ca na Krki, Podbočje, Cerklje ob Krki, Čatež ob Savi in Mokrice:

Težnostna kategorija

Do 100 kg Od 100 do 150 kg Nad 150 kg Skupaj

Število medvedov 1 1 0 2

- v delu Zasavskega LUO, ki obsega lovišča Višnja gora, Ivančna gorica in Šentvid pri Stični, in sicer južno od avtoceste Ljubljana-Korenitka:

Težnostna kategorija

Do 100 kg Od 100 do 150 kg Nad 150 kg Skupaj

Število medvedov 1 1 0 2

- v delu Primorskega LUO, ki obsega lovišča Senožeče, Timav-Vreme, Slavniki-Materija, Žabnik-Obrov, Podgorje, Videž-Kozina, Gaberk-Divača, Vrhe-Vrabcje, Raša-Štorje, Bukovca, Brkini, Prem in Gradišče-Košana in v delu Notranjskega LUO, ki obsega lovišče Zemon:

Težnostna kategorija

Do 100 kg Od 100 do 150 kg Nad 150 kg Skupaj

Število medvedov 1 1 1 3

- v delu Zahodno visoko kraškega LUO, severozahodno od avtoceste Ljubljana-Razdrto, ki obsega lovišča Dole nad Idrijo, Jelenk, Kanal (levi breg Soče), Čaven, Čepovan, Gorica, Grgar, Hubelj, Lijak, Most na Soči, Anhovo (levi breg Soče), Vipava, Vojkovo in Rovte in v delu Triglavskega LUO, ki obsega lovišča Otavnik, Planota in Porezen:

Težnostna kategorija

Do 100 kg Od 100 do 150 kg Nad 150 kg Skupaj

Število medvedov 1 0 0 1

II.

V času od 1. oktobra do 31. decembra 2011 se lahko izvede odstrel do 50 osebkov rjavega medveda.

III.

Pri naknadni izdelavi razdelilnika odstrela po LUO se upošteva naslednje usmeritve:

- v Kočevsko-Belokranjskem LUO (osrednji del) je treba že v osnovi praviloma dodeliti večjo kvoto za odstrel (2 medveda ali več na lovišče) loviščem Turjak, Velike Lašče, Sodražica, Draga, Loški potok in Velike Poljane, na območju katerih v zadnjih letih nastaja večino konfliktnih situacij med medvedi in ljudmi;

- v Notranjskem LUO (osrednji del) je treba že v osnovi praviloma dodeliti večjo kvoto za odstrel (2 medveda ali več na lovišče)

loviščem Rakovnik–Škofljica, Ig, Mokrc, Grahovo, Cajnarje in Nova vas, na območju katerih v zadnjih letih nastaja večino konfliktnih situacij med medvedi in ljudmi;

– od skupne kvote za Novomeško in Posavsko LUO (robno območje) se v jesenskem času (1. 10. 2011–31. 12. 2011) dodeli 1 medveda do 100 kg namensko loviščem Posavskega LUO. V kolikor v omenjenem obdobju odstrel v navedenih loviščih tega LUO ne bo realiziran, se v spomladanskem času (1. 1. 2012–30. 4. 2012) tega medveda lahko lovi do realizacije tako v loviščih Posavskega kot tudi Novomeškega LUO.

IV.

Izjemni odstrel, ki naj bi se izvedel v času, ko načrtovani odstrel še ni izpolnjen v posameznem LUO, se mora vključiti v načrtovani odstrel tega LUO. V obseg načrtovanega odstrela se upošteva tudi morebiten odlov živih medvedov za doselitev ali naselitev izven meja Republike Slovenije. Izjemni odstrel v obdobju, ko je načrtovani odstrel v posameznem LUO že izpolnjen, se smiselno upošteva v naslednjem načrtovalskem obdobju tako, da se obseg načrtovanega odstrela zniža za število osebkov, s katerimi je bil presežen načrtovan odstrel v preteklem načrtovalskem obdobju.

Izjemni odstrel je v primeru konfliktnih dogodkov in izdaje dovoljenja mogoč v vseh življenjskih območjih medveda.

V.

Odstrel medvedov iz I. točke te priloge se v LUO osrednjega območja življenjskega prostora vrste rjavega medveda prednostno izvede v pasu približno 1,5 km okoli naselij, kjer se osebki pogosto pojavljajo oziroma se tam dalj časa zadržujejo. Prav tako se prednostno izvaja tudi na lokacijah, kjer prihaja do pogostejših škod ali v njihovi bližini.«.